

**ІНТЕРАКТИВНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ
В УМОВАХ БАКАЛАВРАТУ**

Іван Пастир

кандидат педагогічних наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

В сучасних реаліях методики освіти є найбільш дієвими, якщо вони побудовані на засобах активізації розумової діяльності та скеровані на розвиток творчої особистості. У представленому монографічному виданні міститься спроба використовувати вивчення основ творчої професії як метод пізнання природи людини. Емоційна насиченість процесу сприйняття вимагає від вихователя вміння застосовувати інтерактивні шляхи роботи з учнями. Відома значна кількість активних методик художнього навчання, серед яких можливо відзначити методи проблемного та інтерактивного навчання. Провідні педагогічні інновації пов'язані в сучасній освіті саме з використанням інтерактивних методів навчання, з метою виявлення та розвитку творчих здібностей, освоєння етнопростору.

При проведенні виховних бесід, диспутів, тематичних вечорів та інших форм педагогічного впливу особливого сенсу набуває естетичний потенціал мистецтва, який розкривається не тільки в процесі спілкування, але й цілеспрямованого пізнання. Тут важливо ширше практикувати лекторії естетичних знань, бесіди про мистецтво в сім'ї, ігрові ситуації в початкових класах, ділові, рольові та імітаційні ігри, загальні дискусії, факультативні заняття з історії образотворчого мистецтва, художньої культури, естетики, дослідницькі розробки, проблемно-пошукове навчання та презентації творчих розробок – у старших класах. Тому в процесі образотворчої діяльності у ВНЗ варто використовувати ігрові ситуації, сценарії занять, на яких студенти програють, ніби пропускаючи через себе, всі основні етапи формування психологічного простору. Так, при аналізі картин вони розподіляють ролі персонажів із зображених картин, улаштовують аукціони, пошуки зниклих картин, розкриваючи при цьому зміст, художньо-виражальні засоби художніх полотен, а також відтворюють стереотипний ряд переживань, які закріплюються в значеннях основних топонімів. Як показав досвід, такі етюди особливо ефективні, оскільки в них бере участь кілька людей. Отже, зрозуміти саму динаміку сприйняття творів образотворчого мистецтва, навчитися керувати нею – означає організувати і сам процес художнього виховання, і формування особистості.

Інтерактивні засоби навчання дизайнерів також можуть бути орієнтованими на сукупність професійних компетенцій, що мають

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

комплексний характер, який окрім художніх знань, охоплює систему професійних, соціокультурних, моральних орієнтирів, і які дають змогу майбутньому фахівцю продуктивно працювати в нових для нього умовах іноваційності та конкурентоспроможності, в різних сферах практичної діяльності, з урахуванням особливостей етнопростору. Формування професійних знань та вмінь передбачає логічність використання активних методик навчання, що залежать від цілей та задач структурованої системи знань. При цьому необхідно пам'ятати, що головною ціллю вищої освіти в галузі дизайну є формування творчого мислення та творення, з подальшим розвитком багатого етно-досвіду.

Ефективність нормативно-регулятивних механізмів професійного становлення вчителів ОТМ знаходиться у прямій залежності від особистісної рефлексії на психологічному та методологічному рівнях. Функціональне значення їх у художньо-естетичній та психолого-педагогічній діяльності на етапах професійного становлення фахівця – це творення себе, свого хужонь-творчого потенціалу. Ігноруючи це положення у навчально-виховній практиці, ми неминуче опиняємося перед тим, що ми або виховуємо вільного художника (як правило безпомічного у питаннях художньо-естетичного виховання), або фахівця з посереднім рівнем компетентності в галузі мистецтва. Тому, під час дослідження виявлено умови, що забезпечують ефективність процесів формування і розвитку професійної свідомості та ставлень. До них відносимо:

- варіативність зв'язків у освоєнні змісту навчально-виховного процесу, форм передачі досвіду, управління і корекції художньо-творчої підготовки залежно від рівнів сформованості професійних ставлень;

- домінантність педагогічних цілей, умов, змісту і засобів, які визначають ефективність педагогічної діяльності, високий рівень художнього спілкування та різноманітність їх соціально й особистісно орієнтованих моделей художньо-естетичної поведінки;

- діалогічність реалізації методів, що забезпечують сприйняття мистецтва та інтенсивність самореалізації в образотворчій діяльності;

- детермінованість взаємодії складових виховного потенціалу мистецтва і саморефлексії в процесі професійного становлення, переносу ставлення до мистецтва на художньо-творчу діяльність;

- креативність та майстерність композиційного алгоритму;

- цілісність активної взаємодії у системах «викладач – твір мистецтва – студент», «учитель – твір мистецтва – учень» з

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

урахуванням об'єктивних і суб'єктивних, естетичних і позаестетичних факторів, джерел інформації про художньо-педагогічну діяльність.

Особливістю інтерактивних методів є високий рівень взаємоскерованої активності суб'єктів взаємодії, емоційне, творче єднання учасників процесу. Відмінності цього процесу взаємодії полягають у практичній реалізації знань, перебуванні в єдиному змістовному просторі, спільному вирішенні проблемних задач в єдиній творчій сфері, узгодженості вибору засобів та методів втілення творчих рішень, здатності діяти спільно з іншими, враховувати позиції й інтереси партнерів, вступати у комунікацію, розуміти і бути зрозумілими для інших.

У цьому аспекті дуже ефективні малі групи як оптимальна умова організації проектно-культурологічної діяльності.

Мала група у вищому навчальному закладі – це невеликий колектив студентів (5-12 чоловік), зібраних з певною метою для організації комунікаційного процесу між собою та викладачем. Робота у малих групах розглядається нами як спільна пізнавальна та організаційна діяльність з метою виконання завдань, запропонованих викладачем або сформульованих самими студентами. Таке навчання розглядається як метод, що є способом оволодіння знаннями, вміннями та навичками, об'єднаним спільною логікою кооперації пізнавальної та організаційної діяльності студентів у сукупності прийомів, які процесуально, тобто технологічно, опрацьовані й можуть застосовуватись на практиці. За Є.С. Полат [1], зазначена цілісність може утворювати дидактичну систему, оскільки відображає у єдності принципів і концепції ідеологію особистісно-зорієнтованого підходу до навчання.

Поява ідеї навчання у малих групах пов'язана з суб'єктивістськими тенденціями культурно-освітніх моделей початку ХХ століття. Навчання у малих групах є важливим компонентом прагматичної концепції освіти у філософії Дж.Дьюї, саме на ньому фундаментується запропонований ним метод проектів. Розробка, апробація та експериментальна перевірка власне технології навчання у групах (Cooperative Learning) розпочалась у 1970-х роках у США, Ізраїлі, Великобританії, Австралії. Метою навчання у співробітництві є оволодіння знаннями, вміннями та навичками на рівні індивідуальності, відповідному розвитку кожного, отримання досвіду кооперації зусиль по вирішенню пізнавальної проблеми, по обміну інформацією, усвідомлення відповідальності за результативність навчання не тільки власну, а й свого колеги [2]. Закономірно виникає ефект соціалізації, що є дуже важливим для молодого фахівця, оскільки сучасний роботодавець розглядає вміння працювати у команді як обов'язкове при працевлаштуванні.

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

Використання технологій роботи у малих групах у процесі художньо-творчого становлення фахівця засобами образотворчого мистецтва спрямоване на обмін культурологічною інформацією між членами групи з відповідним розвитком горизонтальних комунікацій та взаємодій в процесі формування особистісного погляду на предмети і тексти її культури;

- формування досвіду організації навчального культурологічного діалогу покликано стимулювати активність кожного члена групи;
- створення команди, здатної до співробітництва, взаємодії та взаємодопомоги з відповідним урахуванням індивідуальних здібностей та нахилів.

Організація культурологічного навчання у малих групах обґрунтована рядом методологічних засад, серед яких:

- культурно-історична концепція Л.С. Виготського, яка розглядає розвиток вищих психічних функцій як опосередкований процес, який полягає у тому, що у процесі спільного життя і діяльності суспільна людина виробляє ряд штучних стимулів, знаків, за допомогою яких «спрямовується суспільна поведінка особистості» [3; 4]; використання цих штучних стимулів знаків носить спочатку зовнішній характер, потім, в процесі інтеріоризації, вони стають засобами свідомої індивідуальної психічної організації:

- теорія діяльності О.М.Леонтьєва [5], згідно з якою рушійною силою психічного розвитку є активність суб'єкта, яка на першому етапі організується іншими, а потім з власною спонукальною силою перетворюється у діяльність;

- діалогічна концепція М.М. Бахтіна [6], яка розглядає, зокрема в аспекті художньої творчості, можливість виявлення цілісного змісту будь-якої проблеми у поліфонічній взаємодії поглядів на неї;

- теорія спілкування М.С. Кагана [7], що визначає специфіку спілкування у тому, що відправник інформації бачить в її одержувачі не об'єкт, а суб'єкт, активний за своєю природою, який стає партнером адресанта у спільній справі вироблення результуючої інформації а саме спілкування розглядається не стільки як обмін ідеями, а як перетворення станів кожного з партнерів у їх спільне надбання;

- концепція позиційного навчання студентів Н.Є. Веракси [8, с. 122-129], яка описує модель переходу студента у процесі навчання на суб'єктну позицію, що базується на механізмі діалектичного мислення людини як оперуванні відношеннями протилежності.

У ході організації навчання у співробітництві в процесі культурологічної освіти майбутнього вчителя використовуються такі його

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

основні принципи, досліджені М.І. Новік [9, с. 13-16.], Є.С. Полат [1], Н.М. Савельєвою [10], О.Л. Шевнюк [2, с. 177]:

- успіх всієї групи (team success) досягається в результаті самостійної пізнавальної діяльності кожного її члена за умови постійної взаємодії з іншими членами цієї групи, в результаті – освоєне одним стає надбанням усього колективу;

- результативність досягнень групи визначається спільною оцінкою (team rewards) після виконання завдання;

- індивідуальна відповідальність (individual accountability) кожного студента за загальну успішність виконання завдання всією групою, яка стимулює взаємодопомогу всіх членів групи, а також устремління кожного покращити власний результат задля досягнення успіху всією командою.

Ефективність роботи у малих групах при вивченні культурологічного курсу проявляється за таких педагогічних умов:

- об'єднання в групу студентів з різними здібностями й уподобаннями, що дозволяло розподілити соціальні ролі лідера, виконавця, експерта, доповідача, дослідника, організатора тощо;

- доцільність рухливості ролей у групі й регламентів роботи;

- постановка культурологічних проблем, що викликають особистісний інтерес й можуть бути реалізовані в практичній діяльності;

- структурування завдань у відповідності до індивідуальних можливостей кожного, що посилює мотивацію до успіху в навчанні;

- розподіл завдань згідно з принципом «одне на групу» при збереженні взаємозалежності і взаємозв'язку завдань у вирішенні поставленої комплексної проблеми;

- індивідуальна відповідальність усіх за результати роботи, яка означає, що успіх групи залежить від доробку кожного, і передбачає допомогу одне одному;

- спрямованість на вирішення проблеми шляхом співробітництва й кооперації зусиль;

- функціонування викладача в основному як координатора самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Можна стверджувати, що культурологічний рівень групової діяльності студентів у культурологічному курсі дозволяє опанувати поліметодологічними підходами до аналізу культурологічних проблем як таких, що відображають буття тексту культури у плині історичного часу:

• актуалізувати суб'єктну позицію студентів в просторі предметного змісту культурологічного курсу як таку, що постає на перетині різних методологій світосприйняття культури;

Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій

- освоювати ціннісні змісти тексту культури адекватно багатовекторній структурі інтерпретаційного мислення;
- розвивати комунікаційні навички організації діалогового простору у малих навчальних групах;
- стимулювати потребу в постійному культурному саморозвитку і саморелізації.

Отже, сучасні педагогічні методики націлені на більш активну інтеграцію теорії та практики, що реалізується безпосередньо в процесі навчання за допомогою інтерактивних засобів. Пропонована технологія навчання у малих групах утверджує пріоритетність опанування студентами методологією пошуково-дослідницької роботи, що дає можливість перейти до впровадження у навчальний процес методу проєктів, який дає майбутнім фахівцям інструмент для вирішення нестандартних завдань професійно-педагогічної діяльності.

1. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю. (2000). Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М.: Академия. 272 с.
2. Шевнюк О.Л. (2003). Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: Монографія. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. 232 с.
3. Выготский Л. С. (1991). Педагогическая психология / Под ред. В. Давыдова. М.: Педагогика. 480 с.
4. Выготский Л. С. (1987). Психология искусства / Под ред. М. Ярошевского. М.: Педагогика. 344 с.
5. Леонтьев А. А. (1998). Введение в психологию искусства. М.: Издательство Московского университета. 111с.
6. Бахтин М.М. (1979). К методологии гуманитарных наук. *Эстетика словесного творчества*. М.: Искусство. 423 с.
7. Каган М.С. (1988). Искусство и общение. *Мир общения: Проблемы межсубъектных отношений*. М.: Политиздат. 319 с.
8. Веракса Н.Е. (1994). Модель позиционного обучения студентов. *Вопросы психологии*. №3. С. 122-129.
9. Новик М.И. (2000). Технология групповой работы. Новые знания. №3. С. 13-16.
10. Савельева Н.М. (1994). Групові форми навчальної діяльності як засіб підвищення ефективності загально педагогічної підготовки студентів педвузів: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський педагогічний університет ім. Г. Сковороди. Х. 23 с.